

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію та автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дубівки Ірини Володимирівни

«Діяльність адвоката в стадії досудового розслідування»
- спеціальність: 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова
експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дисертаційного дослідження Дубівки Ірини Володимирівни, не викликає сумнівів. Аргументи, викладені дисертантом на обґрунтування актуальності теми самій роботі та в авторефераті дисертації (с. 1-3), переконують у необхідності і вчасності її дослідження.

Дуже багато проблем діяльності адвоката в кримінальному провадженні залишилося як у спадщину від законодавства минулого, так і з'явилося у зв'язку з недосконалістю багатьох новацій нового КПК України, запроваджених без системного аналізу всього законодавства. Зміни в Конституції України 2016 року, не добавили цілісності і системності діяльності адвокатської інституції та не до кінця вирішили накопичувані роками проблеми дієвості інституту правничої допомоги, а подекуди породили й нові.

Реалізація в кримінальному процесі принципу змагальності сторін потребує чіткого юридичного визначення функцій, статусу та форми діяльності адвоката на досудовому слідстві, розбудови кримінально-процесуальної форми судочинства на основі балансу приватних і публічних інтересів.

Недостатньо чітко визначення функцій адвоката на досудовому слідстві, його статусу та засобів і форм надання правничої допомоги усугубляється наявними юридичними фікціями, конкуренцією правових норм, недостатньою логікою та термінологічними вадами закону, що знижує ефективність усієї кримінально-правової діяльності. Окрім накопичуваних правових проблем в сучасних наукових працях ще недостатньо висвітлені також як проблеми тактики і психології адвокатської діяльності, моральних і етичних засад захисту.

Аналізуючи праці відомих адвокатів минулого, можна нагадати, наприклад, що використовуючи знання особи обвинуваченого, та віртуозно володіючи трояким покликанням захисту - «переконати, зворушити, вмилювати», Ф. Плевако майстерно здійснюючи функцію захисту у промові в справі робітників фабрики, яких звинувачували в бунті і безпорядках, він образно і експресивно мовив: «Натовп – будова, люди – цегла. Із одних і тих же цеглин розбудовується і храм богів, і тюрма – житло знедолених... Та зруйнують тюрму, і цеглини, що залишились цілими від руйнування, можуть піти на храмобудування, не відображаючи огидних рис їх минулого призначення». Ці зворушливі та багаті за суттю і моральною цінністю слова актуальні для сьогодення адвокатської практики.

Необхідність суттєвого підвищення ефективності діяльності адвоката на різних стадіях кримінального процесу потребує ґрунтовного й послідовного наукового аналізу правових засад діяльності як самого захисника, так і органів, на які покладений обов'язок всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справ та забезпечення прав людини. Проблема реалізація інституту

4603
20 17 р.
кількість аркушів: 5
додаток -

захисту у кримінально-процесуальному доказуванні не тільки є вкрай актуальною, а й опинилась такою, яка не отримали належного дослідження.

Тема роботи дисертанта вимагає як знання практичних проблем захисту, так і глибокого теоретичного осмислення, бо в науці ні в якому разі, а в даній темі тим більше, не можна шукати легких шляхів вирішення поставлених проблем лише через усунення помічених недоліків слідчої та адвокатської практики.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та їх достовірність забезпечується правильним вибором і застосуванням сучасних методів наукового дослідження.

Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, достатньою мірою аргументовані, науково обґрунтовані і достовірні. Вони побудовані на основі особистого дослідження і критичного осмислення дисертантом чисельних наукових і нормативних джерел, а також ретельного аналізу емпіричних матеріалів.

Дисертант широко використав історико-правовий – для розкриття наукової доктрини в частині предмета дослідження, слушно проаналізував особливості статусу присяжних повірених та їх форм виконання функцій правової допомоги (с. 31-33 дис.).

Дисертант висунув вірні гіпотези, сумлінно їх перевінив та зробив слушні висновки, спрямував дослідження на розробку добротної наукової концепції. Як вбачається з відповідних положень автореферату, дисертант володіє методологією наукового аналізу складних проблем теорії і практики юридичної науки.

Емпіричний матеріал відповідає вимогам репрезентативності. Він належним чином проаналізований і вірно трактується. Цілком слушні думки дисертанта щодо власного уявлення відносно концептуальних категорій та понять, що пов'язані з предметом дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в конкретизації з урахуванням слідчої практики основних напрямків наукових пошуків у сфері розвитку різних аспектів діяльності адвоката на досудовому слідстві.

Здійснюючи системний аналіз новітніх конституційних та інших законодавчих норм, автором слушно запропоновано юридично визначити в процесуальному законі повноваження адвоката у кримінальному провадженні з диференціацією стосовно кожного виду адвокатської діяльності - захист, представництво, надання правничої допомоги свідку. Це вкрай необхідно для забезпечення повноти і ефективності виконання багатоаспектної функції правничої допомоги в кримінальних провадженнях, де на сьогоднішній день окрім проблем захисту підозрюваного і обвинуваченого, ще недостатньо забезпечено захист прав і свобод потерпілих, свідків.

Окремі пропозиції автора щодо змін і доповнень законодавства носять характер виважених, системних концептуально обґрунтованих ідей, які збагачують юридичну науку новими знаннями.

Розкриваючи сутність доктринальних аспектів теми дисертант достатньо виважено звертається до аналізу зарубіжного досвіду правового регулювання участі адвоката у досудовому розслідуванні, акцентуючи увагу на корисних надбаннях інститутів захисту і правничої допомоги в ФРН, Франції та інших країн, (с. 41-). При цьому корисною буде використання в національному

законодавстві модель, яка закріплена в ст. 47 КПК Литовської Республіки, де передбачена можливість здійснення захисту помічником адвоката та визначено умови такої форми правничої допомоги (ч. 2. ст. 47 КПК Литовської Республіки), на що звертає увагу дослідник (с. 45 дис.).

В аспектах предмету дослідження дисертантом проаналізований широкий пласт рішень Європейського суду з прав людини, які містяться, зокрема, в рішеннях у справах «Доронін проти України», «Шабельник проти України», «Боротюк проти України», «Балицький проти України», «Загородній проти України» та інших (с. 52-58 дис.).

На основі порівняльно-правового аналізу рішень ЄСПЛ та національної правозастосовної практики дисертантом внесені обґрунтовані пропозиції щодо законодавчого закріплення: 1) процесуальних гарантії (право на кваліфіковану правову допомогу; можливість скористатись допомогою професійних адвокатів); 2) обов'язків слідчого, прокурора, слідчого судді щодо забезпечення реалізації права особи на захист (своєчасне роз'яснення права на одержання кваліфікованої правової допомоги і надання можливості цим правом скористатись; надання адвокату інформації, яка потрібна для належного виконання професійних обов'язків щодо захисту); 3) відповідальності адвоката за невиконання (неналежне виконання) своїх обов'язків щодо здійснення ефективного захисту.

У сучасному кримінальному процесі адвокат може брати участь у кримінальному провадженні в трьох різних статусах: 1) як захисник підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, а також стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) (ст. 45 КПК України); 2) як представник: потерпілого фізичної особи; юридичної особи, яка є потерпілим (ст. 58 КПК України) цивільного позивача, цивільного відповідача; третьої особи (ст. 63 КПК України), та як представник особи, щодо майна якої розглядається питання про арешт (ст. 64-2 КПК України); 3) як правничий помічник адвоката свідка (ст. 66 КПК України). Дисертант системно розглядає дані аспекти проблеми.

Беззаперечною новизною відзначаються доктринальні здобутки дисертанта щодо розвитку інституту реалізації інституту захисту, представництва та правничої допомоги у кримінально-процесуальному доказуванні.

З урахуванням реформаторських новел і тенденцій дисертантом системно і виважено розкриті і удосконалені поняття захисту і представництва як видів адвокатської діяльності в стадії досудового розслідування шляхом порівняння й узгодження положень КПК України та спеціального законодавства, наукові положення щодо процесуального статусу потерпілого в стадії досудового розслідування, що обґрунтовують доцільність розширення процесуальних можливостей потерпілого (визначення випадків обов'язкової участі представника потерпілого, випадків участі представника потерпілого за рахунок держави); теоретичні положення, що стосуються удосконалення процесуального порядку, обсягу та змісту надання правової допомоги свідку в стадії досудового розслідування.

Доктринально виваженими і слушними є подані дисертантом проекти концептуальних моделей норм КПК України - ст. 45-1 «Права адвоката», п. 2 ч. 1

ст. 50 КПК України, ч. 1 ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст. 66-1 «Адвокат, який надає правову допомогу свідку», тощо.

Позитивно є те, що дисертант розкрив важливу для правосуддя проблему досить системно, на монографічному рівні з урахуванням новел законодавства та сучасних наукових джерел.

Дисертантом удосконалено понятійний апарат правової науки, внесені системні і обґрунтовані пропозиції і рекомендації щодо удосконалення законодавства та практики його застосування.

У дисертації з використанням теоретичних положень науки кримінально-процесуального права та інших галузей знань, сучасних підходів до розуміння захисту прав і свобод людини і громадянина розроблені пропозиції щодо поліпшення функції захисту, представництва та правничої допомоги в кримінальному процесі, проаналізовані наукові гіпотези та діючі концепції щодо подальшого розвитку юридичної форми й юридичних гарантій виконання адвокатом в кримінальному провадженні покладених на нього функцій.

Все це в сукупності збагачує юридичну науку і дає підстави вважати дисертаційне дослідження досить перспективним, таким що має наукову цінність і практичне значення.

Цілком відчутна практична значущість роботи, яка полягає в постановці та вирішенні принципів теоретичних проблем як підґрунтя і детермінантів розширення і поглиблення науково-дослідницької діяльності, удосконалення і розширення знань, реалізація яких повинна позитивно відобразитись на результативності засобів і методів, які використовуються в розв'язанні завдань кримінального процесу.

Автором доречно конкретизуються теоретичні узагальнення в пропозиціях щодо удосконалення процесуальних норм спрямованих на виконання завдань кримінального процесу.

Апробація результатів дисертації хороша. Опубліковані автором праці відбивають основні положення рецензованої роботи достатньою мірою. Автореферат за своїм змістом відповідає основним положенням дисертації.

Разом з тим, зазначимо, що дисертант присвятив свої дослідження одній з найбільш складних в теоретичному сенсі тем, розгляд якої неймовірно ускладнюється перманентними судово-правовими реформами, прийняттям нових не досить виважених законів, в які уже після набрання ними чинності час від часу вносяться зміни та суперечливі доповнення. Попри це, дисертаційна робота Дубівки Ірини Володимирівни носить досить творчий характер і по праву може бути визнана кваліфікаційною роботою кандидата юридичних наук.

Високо оцінюючи зміст дисертації та автореферату даного дисертаційного дослідження слід відмітити, що деякі його положення є дискусійними і можуть викликати зауваження.

1. Сьогоднішній стан інституту повідомлення про підозру ускладнює ефективне виконання функції захисту в змагальному процесі, адже в реальності захист від обвинувачення відкладається до появи самого обвинувачення, яке за чинним законодавством відкладено до закінчення слідства. З огляду на встановлену сучасним конституційним правом монополію адвокатури на захист обвинуваченого в суді, слушно було б розкрити можливості розширення кола

осіб, які могли б виконувати захист підозрюваного на досудовому слідстві з урахуванням Принципів і керівних положень Організації Об'єднаних Націй, що стосуються доступу до юридичної допомоги в системі кримінального правосуддя, прийнятих Резолюцією ООН 2012/15 від 26 липня 2012 року, а системний аналіз даних концептів показує на наявність юридичної фікції.

2. Подані автором моделі правових норм могли б бути підсилені з посиланнями на положення принципів правової визначеності та верховенства права, а також конституційного принципу недопустимості звуження існуючих прав і свобод людини (ст. 22 Конституції України).

3. Можливо доцільно було б розглянути застосування інституту захисту при застосуванні інституту дійового каяття. Але названий інститут дійового каяття з прийняттям нового КПК України фактично залишився на узбіччі кримінально-процесуального права, та й увага наукової спільноти до нього є недостатньою.

4. В роботі є цікаві думки автора, які не досить широко розкриті і не винесені на захист.

5. Проблеми діяльності адвоката у справах неповнолітніх досить актуальні і, на наш погляд, могли б бути розглянуті в окремому підрозділі дисертації.

Висловлені зауваження в основному носять полемічний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, а лише підкреслюють складність і багатогранність проблеми, можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час її захисту. В цілому пропозиції та рекомендації автора являють собою комплекс науково обґрунтованих заходів по розвитку юридичної науки, збагачують її новими концепціями та знаннями.

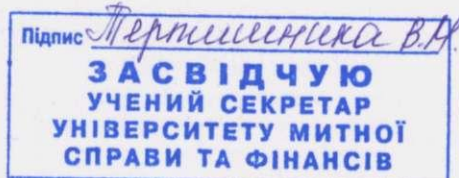
Висновок: Дисертаційне дослідження Дубівки Ірини Володимирівни «Діяльність адвоката в стадії досудового розслідування» подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, є завершеною науковою працею, яка відрізняється актуальністю, новизною і практичною цінністю, відповідає вимогам, що пред'являються до дисертаційних робіт на здобуття вченого ступеня кандидата юридичних наук по спеціальності 12.00.09, п. п. 9, 11, 13 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року за № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук на підставі захисту.

Офіційний опонент:

Професор кафедри кримінально-правових дисциплін
Університету митної справи та фінансів
доктор юридичних наук, професор

“ 1 ” *Вересень* 2017 року

В. М. Тертишник

М.М. Брус